

Hæstaréttardómar.

Útgefandi: Hæstiréttur.

LXXIV. árgangur.

2. hefti.

1994

Fimmtudaginn 24. mars 1994.

Nr. 452/1990.

Nesfiskur hf.

(Vilhjálmur H. Vilhjálmsson hrl.)

gegn

Vátryggingafélagi Íslands hf.

(Hákon Árnason hrl.)

Vátrygging. Skaðabætur.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Garðar Gíslason, Guðrún Erlendsdóttir og Hjörtur Torfason og Guðmundur Jónsson, fyrrverandi hæstaréttardómari.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 5. desember 1990 að fengnu áfrýjunarleyfi 20. nóvember sama ár. Hann krefst þess, að stefnda verði dæmt til að greiða sér vátryggingabætur, að fjárhæð 18.164.483 krónur, auk ársvaxta frá 1. janúar 1988 til 1. febrúar 1989, en dráttarvaxta skv. 3. kafla vaxtalaga frá þeim degi til greiðsludags. Til vara krefst áfrýjandi skaðabóta, að fjárhæð 18.164.483 krónur, auk fyrrnefndra vaxta. Þá krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Með vísan til forsendna hins áfrýjaða dóms ber að staðfesta niðurstöðu hans um sýknu stefnda af aðalkröfu áfrýjanda.

Varakrafa áfrýjanda um skaðabætur að sömu fjárhæð og í aðalkröfu er meðal annars byggð á því, að stefndi hafi vakið þá trú hjá áfrýjanda, að allar afurðir hans væru vátryggðar, og þannig komið í veg fyrir, að áfrýjandi hækkaði vátryggingarfjárhæðina. Ekki verður talið, að áfrýjandi hafi rennt nægum stöðum undir þessa málsástæðu sína. Með þessari athugasemd og að öðru leyti með skírskotun til

hins áfrýjaða dóms ber einnig að sýkna stefnda af varakröfu áfrýjanda.

Áfrýjandi greiði stefnda 100.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð :

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Nesfiskur hf., greiði stefnda, Vátryggingafélagi Íslands hf., 100.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 5. mars 1990.

Mál þetta, sem dómtekið var 5. febrúar sl., höfðaði Nesfiskur hf., kt. 410786-1179, Gerðavegi 32, Gerðahreppi, Gullbringusýslu, fyrir bæjarþingi Reykjavíkur með stefnu, birtri 2. febrúar 1989, gegn Samvinnutryggingum g.t., kt. 550269-0589, Ármúla 3, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda vátryggingarbætur, að fjárhæð kr. 18.164.483,00, auk [nánar tilgreindra vaxta].

Til vara er krafist greiðslu skaðabóta, að fjárhæð kr. 18.164.483,00, auk fyrrgreindra vaxta.

Þá er krafist greiðslu málskostnaðar [...].

Stefndi krefst sýknu af dómkröfum stefnanda og að stefnda verði dæmdur málskostnaður úr hendi stefnanda að skaðlausu skv. gjaldskrá LMFÍ.

Leitað hefur verið um sáttir í málinu án árangurs.

Málavextir.

Í stefnu er málavöxtum lýst á þá leið, að aðaleigandi Nesfisks hf., Baldvin Njálsson, hafi tryggt allar fiskbirgðir sínar hjá stefnda, er hann hóf fiskverkun í Garði árið 1973 í eigin nafni. Samið hafi verið um, að allar fiskbirgðir væru tryggðar og hafi stefndi staðfest það með skeyti til viðskiptabanka Baldvins. Þannig hafi viðskiptin gengið fyrir sig áfram og hafi stefndi innheimt iðgjaldið í byrjun hvers árs fyrir árið á undan. Er Baldvin hafi stofnað hlutafélagið Nesfisk hf. um rekstur sinn árið 1986 hafi viðskiptin við stefnda haldið áfram óbreytt. Hvorki hafi Baldvini né stefnanda verið kynntir sérstakir skilmálar fyrir vátrygginguna né hafi verið óskað eftir því að tilkynnt væri um verðmæti birgða.

Pegar stefnandi hafi þurft að veðsetja afurðir sínar hjá viðskiptabanka sínum, Landsbanka Íslands, Sandgerði, hafi stefnandi haft samband við brunadeild stefnda. Jafnan hafi stefndi staðfest með skeyti, að allar afurðirnar væru tryggðar, enda neiti bankar að veita afurðalán fyrr en slík staðfesting sé fengin. 22. janúar 1987 hafi brunadeild stefnda sent slíkt skeyti

og hafi innihald þess verið hið sama og verið hafi undanfarin ár, þ.e.: „Það staðfestist að Nesfiskur hf., Gerðahreppi, brunatryggir hjá okkur frystar sjávarafurðir sínar, eins og þær eru á hverjum tíma.“ Þá hafi bankinn veitt afurðalán samkvæmt framleiðsluskýrslum, enda birgðirnar að hans áliti fulltryggðar. Stefnanda hafi verið kunnugt um efni þessara skeyta og hafi þau staðfest þá vissu að birgðir fyrirtækisins væru að fullu tryggðar.

Hinn 20. nóvember 1987, að nóttu til, hafi kviknað í frystihúsi stefnanda við Gerðaveg í Garði. Húsið hafi brunnið að mestu leyti og mikill hluti þeirra frystu sjávarafurða, sem þar voru geymdar í frystiklefa, og allt, sem var í móttöku, hafi eyðilagst. Þá hafi öll bókhaldsgögn eyðilagst, þ.m.t. kvittanir frá stefnda fyrir greiðslu brunatryggingariðgjalda. Daginn eftir hafi framkvæmdastjóri stefnanda, Bergþór Baldvinsson, verið staddur við rústirnar ásamt Jónasi Gestssyni, útibússtjóra Landsbanka Íslands í Sandgerði, og Héðni Emilssyni, starfsmanni brunadeildar Samvinnutrygginga g.t. Hafi Bergþór haft orð á því að fara þyrfti yfir það magn sem væri í rústum frystiklefans, hirða það, sem heilt væri og koma í frystigeymslu, en henda hinu. Héðinn hafi þá sagt, að óþarfi væri fyrir stefnanda að standa í slíku. Stefndi myndi bæta birgðir, sem í klefanum hefðu verið og fram kæmu á veðsetningarskýrslum til Landsbankans. Starfsmenn stefnda hafi svo haft umsjón með að fleygja því sem var í rústum frystiklefans og hafi ekkert af birgðunum verið hirt.

Í framhaldi af þessu hafi Landsbanki Íslands í Sandgerði sent stefnda bréf og tilkynnt um fjárhæð afurðalána og hvert hlutfall þau væru af áætluðu söluverði birgðanna. Hafi bankinn óskað eftir greiðslu á þeim hluta afurðanna sem veðsettar voru bankanum en vísað á stefnanda um hinn hlutann. Þegar greiðsla barst ekki hafi forsvarsmenn stefnanda farið að knýja á um svör frá stefnda. Í maí 1988 hafi stefndi endanlega synjað um greiðslu umfram kr. 5.000.000,00 sem stefndi hafi talið hámark váttryggingarfjárhæðarinnar.

Málsástæður og lagarök stefnanda.

Stefnandi byggir kröfur sínar á því að hann hafi gert váttryggingarsamning við stefnda og tryggt hjá félaginu allar sjávarafurðir sínar eins og þær voru á hverjum tíma. Birgðirnar hafi eyðilagst í bruna, og beri stefnda því skylda til að greiða váttryggingarbæturnar.

Stefnandi bendir einkum á eftirfarandi til stuðnings meginmálsástæðu sinni:

1. Óumdeilt sé, að birgðirnar hafi verið tryggðar hjá stefnda.
2. Er upphaflega tryggingin var tekin hafi stefnanda ekki verið kynntir skilmálar stefnda og aldrei síðar fyrr en eftir brunann.
3. Stefndi hafi aldrei óskað eftir því við stefnanda að verðmæti birgða væri tilkynnt til félagsins.

4. Stefndi hafi aldrei gert athugasemd við þá hámarksfjárhæð váttryggingarinnar, kr. 5.000.000,00, sem það nú telji í gildi, en þeirri staðhæfingu stefnda er mótmælt sem rangri.
5. Stefndi hafi marglýst yfir, að afurðir stefnanda, „eins og þær eru á hverjum tíma“, væru brunatryggðar, þ.e. allar afurðir.
6. Starfsmaður stefnda hafi fullyrt eftir brunann, að allar veðsettar afurðir væru tryggðar.
7. Stefndi hafi séð um að fleygja óbrunnum afurðum.
8. Það sé venja hjá íslenskum tryggingafélögum að krefjast ekki birgðatilkynninga, en greiða út váttryggingarbætur fyrir veðsettar afurðir samkvæmt veðsetningarskýrslum og staðfestingu viðskiptabanka.

Af framansögðu leiði, að stefnda beri að bæta stefnanda verðmæti hinna váttryggðu afurða að fullu.

— — —

Málsástæður og rökstuðningur stefnda.

Stefndi reisir sýknukröfu sína á því, að bótaskyld tjón stefnanda á frystum sjávarafurðum af völdum umrædds eldsvoða hafi stefndi þegar að fullu bætt úr birgðatryggingu þeirra, sem í gildi var er tjónið varð, með greiðslu váttryggingarupphæðarinnar, kr. 5.000.000,00, er innt var af hendi eftir tilvísun stefnanda til Landsbanka Íslands hinn 29. des. 1989.

Stefnandi hafi sjálfur ráðið þeirri váttryggingarupphæð, sem í gildi var á hverjum tíma, meðan váttryggingarsamningur aðila var við lýði. Í framkvæmd hafi váttryggingarupphæðin eingöngu ráðist af verðmæti afurða samkvæmt birgðatilkynningum. Samningurinn hafi tryggt stefnanda ekki aðeins réttindi heldur og ýmsar skyldur. Önnur brýnasta skylda stefnanda í þessum viðskiptum hafi verið reglulegar tilkynningar um verðmæti birgða. Þær ásamt hinni frumskyldu hans, réttum skilum iðgjalda, hafi ráðið úrslitum um umfang þeirrar váttryggingarverndar, sem hann hafi getað notið hjá stefnda. Auk þess hafi áskildar birgðatilkynningar verið grundvöllur þess, að stefndi gæti reiknað sér rétt endurgjald fyrir þá váttryggingarvernd, sem stefnanda hafi verið látin í té með birgðatryggingunni og þar með gætt sinna hagsmuna.

— — —

Niðurstaða.

Við aðalmeðferð málsins gáfu skýrslu fyrir dómi þeir Bergþór Baldvinsson, framkvæmdastjóri stefnanda, Baldvin Njálsson, stjórnarformaður stefnanda, Héðinn Emilsson deildarstjóri hjá Váttryggingafélagi Íslands, Jónas Gestsson, útíbússtjóri Landsbanka Íslands í Sandgerði, Ríkharð Jónsson framkvæmdastjóri og Ingimar Sigurðsson deildarstjóri.

Lagt verður til grundvallar, að fyrirsvarsmönnum stefnanda hafi verið eða mátt vera kunnir váttryggingarskilmálar stefnda fyrir birgðatryggingu, sbr. dskj. 17 og 18. Samkvæmt skilmálum þessum skyldi stefnandi tilkynna stefnda mánaðarlega verðmæti birgða.

Hvorki tilkynntu fyrirsvarsmenn stefnanda stefnda um verðmæti birgða né leituðu starfsmenn stefnda eftir upplýsingum frá stefnanda um þetta efni. Upplýsingar um verðmæti birgða stefnanda bárust stefnda frá Sjávarafurðadeild S.Í.S., en ljóst er, að hluti af framleiðslu stefnanda fór ekki í gegnum Sjávarafurðadeild S.Í.S. Ekkert hefur komið fram um það, að Sjávarafurðadeildinni hafi mátt vera kunnugt um þær birgðir eða hverju þær námu á hverjum tíma. Verður því að telja, að stefnanda hafi borið að tilkynna stefnda um þær birgðir, sem fyrirsvarsmenn stefnanda vissu eða máttu vita, að Sjávarafurðadeild S.Í.S. tilkynnti ekki um, enda ekkert fram komið um að aðrir hafi tekið að sér að fullnægja tilkynningarskyldu stefnanda né að stefnandi hafi verið leystur undan tilkynningarskyldu skv. 3. mgr. sérstakra skilmála brunatryggingar stefnda.

Uppgjörin á dskj. 19 til 22 sýna tryggingarfjárhæðir og iðgjöld á hverjum tíma. Þegar fyrirsvarsmenn stefnanda fengu þessi uppgjör í hendur mátti þeim því vera ljóst, hver var hámarksfjárhæð váttryggingarinnar á hverjum tíma.

Skeyti stefnda til Landsbanka Íslands í Sandgerði, dskj. 3, breytir ekki réttarstöðu stefnanda gagnvart stefnda frá því sem greinir í váttryggingarsamningi aðila.

Gegn andmælum af hálfu stefnda er ósannað, að fyrirsvarismaður stefnda hafi á brunastað séð um að fleygja óbrunnum afurðum eða tekið ákvörðun um urðun birgða.

Niðurstaða málsins verður því sú, að sýknukrafa stefnda er tekin til greina.

Eftir atvikum þykir rétt að hvor aðili um sig beri sinn kostnað af málinu.

Uppkvaðning dómsins hefur dregist nokkuð vegna mikilla anna dómars, sem var Auður Þorbergsdóttir borgardómari.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Samvinnutryggingar g.t., skal vera sýkn af kröfum stefnanda, Nesfisks hf., í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.